

2 квітня – Міжнародний день дитячої книги

1967 року відповідно до рішення Міжнародної ради з дитячої книги (IBBY) 2-го квітня, в день народження видатного казкаря Ганса Крістіана Андерсена, весь світ почав відзначати Міжнародний день дитячої книги, підкреслюючи тим самим важливу роль творів для дітей і юнацтва у формуванні духовного та інтелектуального обличчя нових генерацій землян.

УДК 821.161. 2: 82/1 – 93 Розвозчик**Верлібр у поезії Петра Розвозчика для дітей****Ольга Будугай,**

кандидат філологічних наук, доцент

Білоцерківського національного аграрного університету

У статті йдеться про специфіку творення верлібру в збірці поезій Петра Розвозчика для дітей «Ластівчине зілля», про роль ілюстрацій Іванни Розвозчик до віршів свого батька. Верлібри аналізуються з урахуванням дитячої рецепції віршів.

Ключові слова: поезія для дітей, верлібр, духовні цінності, образ, мотив, метафора, ілюстрація, читач.

Постановка проблеми. Поезія для дітей твориться авторами переважно в усталених, оптимальних для запам'ятовування формах силабо-тонічної системи версифікації. Однак щодали впевненіше царину дитячої літератури завойовує верлібр. На нашу думку, це явище потребує детальнішого аналізу в контексті сучасного літературного процесу. Маємо простежити, чи не втрачають такі позбавлені мнемотехнічної функції зразки лірики своєї художньої цінності в очах дитини-читача? Чи не занадто складні верлібри для дитячої рецепції?

Ю. Ковалів називає верлібром «неримований нерівнонаголошений віршорядок (і вірш як жанр), що має версифікаційні джерела у фольклорі (замовляння та інші форми неримованої чи спорадично римованої народної поезії) [4, с. 111]. На його думку, це «одна з провідних форм сучасної поезії, сприйнята як виокремлена система віршування» [4, с. 111]. Верлібр відмінний від вільного, тобто нерівно-стопного римованого вірша.

На думку П. Білоуса, «верлібр (франц. *vers libre* – вільний вірш) – неритмізований і неримований літературний твір, внутрішня єдність якого заснована на образності та інтонаційності» [1, с. 318]. М. Моклиця вважає, що верлібром є «вільний вірш; некласичний вірш, який поширився у ХХ столітті як альтернативний до класичного, тобто силабо-тонічного вірша. Із повторюваних елементів у верлібрі залишається лише віршовий рядок, решта повторів або відсутні, або випадкові, епізодичні» [5, с. 167]. Вона слушно зауважує, що не кожен вірш, який має бездоганну форму, можна вважати справжньою поезією. Інколи відшліфована форма нівелює зміст. «Гладенька, приємна на слух, класична віршова форма може закривати відсутність справжнього поетичного змісту, а от вже верлібр цього не дозволяє» [5, с. 106].

Додамо, якщо це справді верлібр, а не сумлінно розписаний коротенькими рядками уривок буденної прози. Тож як створити художньо потужний і водночас зрозумілий для дитини вільний вірш? Завдання складне.

Згадаємо, що однією з важливих порад К. Чуковського дитячим поетам була вимога не порушувати його дванадцятую заповідь:

«Поезія для маленьких має бути і для дорослих поезією» [12, с. 418]. К. Чуковський застерігав, що ні за яких умов не можна допустити такого стану, коли слабкі вірші для дорослих «виявилися б хорошими для дітей» [12, с. 418]. В українській літературі для дітей є автори, яким під силу таке складне творче завдання. Серед них талановитий поет і педагог із Білої Церкви Петро Іларіонович Розвозчик. Його поетичний доробок самобутній, виважений і багатогранний.

Перу П. Розвозчика належать збірки віршів «Коні волі» (1996), «На долонях подорожника» (1998), «Земля Світоvida» (2004), «Ластівчине зілля»

(2007), «Божий дарунок» (2008). Його лірика публікувалася в колективних збірниках, у пресі Кіровоградщини, Київщини. У 2004 році за збірку поезій «Земля Світоvida» П. Розвозчику присуджено Білоцерківську міську літературно-мистецьку премію імені Івана Нечуя-Левицького. П. Розвозчик – співавтор довідника «Письменники Київщини» (2004), навчально-методичного посібника «Література рідного краю» (1997); автор чисельних методичних і наукових статей: «Душа і слово» (1997), «І виростають крила у дитячих мрій» (1998), «Літературна Київщина» (2002), «Формування громадянських почуттів як складової творчих здібностей старшокласників у процесі аналізу художнього твору» (2004).

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Ранні збірки поета були належно поціновані. Книжки для дітей «Ластівчине зілля», «Божий дарунок» ще очікують на увагу дослідників. Збірка «Ластівчине зілля» має особливість: поруч із творами силабо-тонічними в ній подано ряд оригінальних верлібрів. Таке поєднання в книзі для дітей є нечастим феноменом, отже, потребує аналізу.

Самобутній емоційно-мистецький світ лірики П. Розвозчика, його акровірші, верлібри, поезії для дітей аналізували Т. Біла, В. Дідківський, А. Гудима, В. Іванців, Н. Мочалова, Д. Чередниченко та ін. У бібліографічному покажчику «Літературна муза Петра Розвозчика» Т. Біла пише: «У 1997 році доля звела поета-білоцерківця з відомим літературознавцем Григорієм Авраховим, який сказав про автора збірки «Коні волі»: «Ви – абсолютний пан форми» [3, с. 6].

Високо поцінував творчість П. Розвозчика майстер української прози, Шевченківський лауреат 1996 року В. Міняйло, охоче надавши молодому поету рекомендацію для вступу до НСПУ. В. Міняйло вважає, що П. Розвозчик – це поет самобутній і навіть у чомусь таємничий. Прихильність до творчості П. Розвозчика виявляв і М. Вінграновський, котрий в останні роки життя часто приїздив на відпочинок до Білої Церкви на «шовкові води» Росі.

Редактором перших двох збірок П. Розвозчика «Коні волі», «На долонях подорожника» став досвідчений наставник, керівник літературного об'єднання «Радосинь» Д. Чередниченко. На засіданнях студії не раз лунали вірші різних систем версифікації. Верліброві також приділялася належна увага. У передмові до книжки «Коні волі» Дмитро Семенович наголосив: «Добрий хист аналітика, оповідача, промовця й педагога ми відчули на заняттях літературного об'єднання, коли говорить Петро Розвозчик про твори своїх колег» [11, с. 4]. Авторці цих рядків теж доводилося чути на засіданнях твори П. Розвозчика з вуст автора і його думки про написане студійцями. Особливо хвилювали слухачів його верлібри.

Щиро підтримував П. Розвозчика також Олег Орач, який у 90-х роках був частим гостем на Білоцерківщині. Він вважав, що вірші П. Розвозчика силою своєї образності нагадують поезію Б.-І. Антонича. Становить інтерес і відгук на книжку «Земля Світовиди» лауреата Національної премії України імені Тараса Шевченка Д. Кременя. Він зазначив, що книжка П. Розвозчика «Земля Світовиди» вийшла цільною, образно монолітною, хоча тут є навіть поезії дочорнобильських часів (1983), не кажучи про вісімдесяті та дев'яності – як протукраїнські за календарем і поетичним відчуттям. Тонко відчуваючи всесвіт і маленьку билину, поет ... не зрікається поетичної школи, віртуозної алітерації та ламаного ритму, тягне його й до зорової, графічної моделі, як от у поезії «Сини Світовиди» (За Т. Білою) [3, с. 7].

Дослідниця Н. Мочалова у праці «Образотворча функція кольорів у поезії Петра Розвозчика» робить слушні висновки про вміння поета малювати «різними тонами, барвами і відтінками» [6, с. 24]. В. Дідківський звернув увагу на особливості використання архетипних образів у художній тканині ліричних творів поета-земляка.

Отже, дослідники схвалили мистецький доробок П. Розвозчика. Останні ж дві книжки його лірики для дітей на сьогодні є найменш досліджені науковцями, тому наша розвідка має наукову новизну.

Мета праці – виявити специфіку художнього освоєння П. Розвозчиком жанру верлібру в ліриці для дітей на матеріалі його збірки «Ластівчине зілля», зіставити

вірші двох різних систем віршування зі згаданої книжки. Стаття може стати в пригоді вчителям-словесникам для підготовки цікавих уроків у процесі вивчення літератури рідного краю. Г. Токмань слушно акцентує: «Аксіологічною основою кожного такого заняття є патріотизм: любов до України починається з любові до малої батьківщини, поваги до її культури. Література земляків реальна до доторку (наприклад, кияни можуть торкнутися до дерев у Голосіївському лісі, про які йдеться у ліриці М. Рильського) і водночас переносить читача у неповторний художній світ твору» [8, с. 193].

Виклад основного матеріалу. Збірка «Ластівчине зілля» побачила світ 2007 року у Білоцерківському видавництві О.В. Пшонківського. Книжка присвячена внучці автора Кірі. Твори цієї збірки діти сприймають у комплексі з особливими малюнками. Увагу і дітей, і дорослих привертають ці ілюстрації, виконані талановитою художницею, донькою автора Іванною. Дівчинка не чує, але старанно малює з раннього дитинства. Вірші збірки підсилені зоровим сприйняттям малюнка. Разом вони становлять оригінальний симбіоз, який кожен читач сприйме по-своєму, «приміряє» на свій життєвий досвід, своє розуміння світу й краси.

Щоб зрозуміти твори митця про дитинство, треба подумки помандрувати в його власні ранні роки, простежити віхи становлення й гарту його таланту. Сторінки життя поета допоможуть здійснити біографічне прочитання його творів – «наведення фактів біографії автора, своєрідно переломлених у художньому полотні» [11, с. 264].

Петро Іларіонович Розвозчик народився 13 серпня 1957 року в сім'ї селян Іларіона Тихоновича та Параски Яківни в с. Вербове Голованівського району Кіровоградської області. У 1964 році Петрик пішов до першого класу місцевої «восьмирічки», яку закінчив 1972 року. Середню освіту здобув у Голованівській СШ № 1. Навчався на відмінно. Закінчив українське відділення філологічного факультету Київського державного університету імені Т.Г. Шевченка. Тут юнак знайшов не тільки своє покликання, але й кохання. Улітку 1980 року молоде подружжя випускників університету – Петро й Марія Розвозчики – за призначенням поїхали вчителювати в Білу Церкву. Педагогічну діяльність Петро Іларіонович розпочав у колективі ЗОШ № 4. Працював також у ЗОШ № 17 і ЗОШ № 20, де й нині вчителює дружина.

У 1997 році Петро Іларіонович стає переможцем Всеукраїнського конкурсу «Учитель року-1997», йому було присвоєно звання «Заслужений учитель України». Талант, працелюбність, справжня інтелігентність, любов до дітей і до рідного слова принесли пошану й визнання. З 1999 по 2003 рік Петро Розвозчик працював завідувачем навчально-методичного кабінету української мови та літератури Київського обласного інституту післядипломної освіти педагогічних кадрів. Працював начальником відділу довузівської підготовки Білоцерківського інституту економіки та управління Університету «Україна». Нині викладає в цьому інституті українську мову. Читає власні вірші на виховних заходах, які відбуваються в БІЕУ, а також в інших навчальних закладах Білоцерківщини. Разом з вірною дружиною й порадиницею Марією виховали трьох талановитих доньок. Анастасія вишиває, в'яже. Іванна має неабиякий хист до малювання. Катерина, як і батьки, вчителює, пише вірші. У пресі Білоцерківщини публікувалися й поезії Марії Розвозчик.

Творчу біографію поет Петро Розвозчик розпочав ще учнем 6 класу. Писав щирі дитячі вірші про матір,

Україну. Надсилав добірку поезій у газету «Зірка». Вірші не надрукували, але прийшла захоплювальна відповідь від працівника відділу пані Горської. У 1974 році написав поему «Шістдесят» на воєнну тематику. 1975 року в районній газеті було опубліковано його поезії «Чекання», «Вербівчанка», «Матері». Пробирав себе і в жанрі гумору. У 1984 році П. Розвозчик послав рукопис своєї поетичної збірки в кабінет молодого автора. Письменник М. Сом проаналізував рукопис, критикував, але й додав, що окремі строфи й рядки збірки написані рукою талановитої людини.

Тривалий час Петро Розвозчик відвідував Білоцерківське літоб'єднання «Заспів» (1988–1994), яким керували в різні роки Т.М. Шарова та В.П. Іванців. У цей час відбулося становлення молодого поета. Він брав участь у щорічному міському літературно-мистецькому фестивалі «Веселки над Россю», друкувався у місцевій пресі. Стараннями В. Іванціва в 1993 році було надруковано шість віршів поета-початківця у збірнику «Вітрила. Молоді поети Київщини».

Важливою літературною школою для Петра Розвозчика стало в 1994–1999 роках столичне літоб'єднання «Радосинь», яким керує і понині відомий поет і перекладач Дмитро Чередниченко. Це творче об'єднання називають своєрідним «літературним університетом», який згуртовує молоді національні мистецькі сили. У 1998 році П. Розвозчика було прийнято до НСПУ за рекомендаціями митців слова В. Міняйла, Т. Шаповаленко та Д. Головка. У 2004 році вийшла третя збірка поета «Земля Світовида», за яку йому була присуджена Білоцерківська міська літературно-мистецька премія імені І.С. Нечуя-Левицького. Мистецький талант і педагогічний досвід дали поштовх і до написання віршів для дітей.

На думку В. Дідківського, збірка П. Розвозчика «Ластівчине зілля» адресована «щонайперше ерудованому школяреві» [1, с. 3]. Вона передає жваві й безпосередні враження юного читача, який перебуває на лоні природи. Таке висвітлення світу дитинства схоже на життєву позицію педагога й філолога В. Сухомлинського. Не випадково він проводив для шестирічних дітей, майбутніх учнів Павлівської школи, уроки мислення на природі. Цей діалог дитини й природи стимулює творення власних думок, а не механічне заучування чужих. В. Сухомлинський високо цінував хорошу книгу для виховання дитини. Глибоко усвідомлює її значення й П. Розвозчик.

Гарні ілюстрації до книжки виконані донькою авторки Іванною. На нашу думку, книжка тільки збагатилася від її цікавих ілюстрацій. Автор прагне діалогу, в передмові закликає читачів: «Візьми й ти пензлик чи олівця і спробуй намалювати те, що підказує тобі уява, наснажена особливими почуттями, творчим натхненням» [7, с. 3]. Вважаємо, що юного мешканця Білої Церкви не можуть не надихнути на малювання ілюстрацій такі, наприклад, рядки з верлібру «Рибалка» про знайому з дитинства річку: «М'якою мотузкою тиші / прив'язаний човен до річки. / Стара-престара, аж тужава, / вколисує Рось небеса... / Дід Місяць – рибалка завзятий – / посмикує вершею ночі... / Смик-смик... А підняти боїться: / плотвиці-зірки лопонуть...» [7, с. 12].

Дитині можна легко уявити сцену риболовлі у нічну пору. Але рибалить тут сам Дід Місяць, який боїться випустити з верші плотвиці-зірки. Поезія являє собою гармонійний каскад уособлень, природа жива, давня, «аж тужава», як Рось, що вколисує нічні небеса. Асоціації автора будять уяву дитини. Ріка постає як образ архетипний. Після знайомства з цим твором нічний пейзаж на берегах Росі юний читач буде уявляти

казковим, споглядатиме його іншими очима.

Черпаючи натхнення з багатовікової історії народу, поет мудро закликає до піднесення національної та духовної зрілості юного читача-сучасника. У поезії «Храм над Россю» відчуваються християнські й патріотичні мотиви: «Над Россю знялася / дзвіниця небес / І сонце в блакиті – / Христос, що воскрес» [7, с. 64].

У вірші «Різдвяний ранок» автор створив персоналізовані образи, які нагадують давній обряд носіння дїтьми вечері на Різдво: «Прокинувся / ранок Різдвяний / сонця паляницю / зав'язав / у снігову / білу хустку / і несе вечерю / до бабусі Зими... / А бабуся / онука чекає, / морозів із клуні / не випускає, / віхолу / прив'язала / до тину, / щоб не злякала дитину». Перша частина вірша за формою є верлібром, а друга має рими «чекає/не випускає», «до тину/дитину». В образі Різдвяного ранку діти легко впізнають онука, який несе бабусі різдвяну вечерю. А бабуся прив'язала пса-віхолу до тину, щоб не злякався її онук. Рідна сцена дитинства оживає новими барвами, оскільки сили природи діють у творі, ніби люди.

Ілюстрації до верлібрів підтверджують графічність поезії, оскільки рядки творів П. Розвозчика дають цікавий матеріал художникові. Діти теж охоче візьмуться за олівці, розглядатимуть намальоване Іванною Розвозчик. Фантазія підкаже і власні цікаві деталі в малюнках. На ілюстрації до верлібру «Золоті карамельки» юна художниця зобразила сонце у вигляді писанки, діток, які з піднятими догори ручками ловлять сонячні промені-карамельки. З вірша діти дізнаються, що сонце мріє на Великдень «викотитися / на небо / Божою писанкою» і сипати «в тендітні / й спрагли / дитячі / долоньки / свої золоті / карамельки» [7, с. 62]. Для дитини несподіванкою виявляється цікаве, зрозуміле порівняння ласкавих променів сонця-писанки з цукерками. Архетипний образ сонця поєднався з характерним атрибутом дитинства – карамельками.

Проаналізуємо поезію «Ластівчине зілля», оскільки вона дала назву всій книжці. З цього силабо-тонічного зразка лірики відчутно, що автор добре обізнаний зі скарбами фольклору. В основу твору покладено народний переказ про те, що у ластівки осліпли її пташенята: «Плачуть сліпчата, малі дитинчата, / страх їх затис у чорнощій лещата» [7, с. 6]. Бідолашна мати шукала ради. Їй допоміг Вітер, який повідомив, що «сік чистеюю порятує незряток». А шукати його треба в «царстві Гладушника», де «Мураха-цариця соком живильним освятить зіниці». Незабаром радісна Ластівка повідомила Сонцю, що її «дітки прозрілі покинули закут», тобто видужали від соку рослини чистець. Це народна назва цілющого чистотілу, який люди ще називають гладушником. Поклавши в основу поезії народний переказ, автор її творчо опрацював. У результаті з'явився зворушливий твір із шасливою розв'язкою. Цей вірш засвідчує вміння поета творити гарні рими, дотримуватися ритміки твору. На сусідніх сторінках збірки мирно співіснують, а то й гармонійно доповнюють один одного зразки різних систем версифікації. Ілюстрації Іванни Розвозчик до віршів обох видів оригінальні, поетичні, філософські. Вони допомагають дитині заглянути в саму суть глибокої думки автора.

Ліричний герой поета довірливо відкриває читачеві власний морально-етичний досвід, надбаний на життєвому шляху. Як і сам автор, ліричний герой невід'ємний від світу природи. А найголовнішим у житті поет вважає любов. У передмові до книжки він пише: «Створити щось справді гарне й неповторне без любові не можна. Коли любиш своїх батька й матір, бабусю й дідуся, братика й сестричку, людей. серед яких ти

живеш. травинку й метелика, дощик і хмарку, безмежний всесвіт, стаєш крилатий душею. Тоді зможеш писати книги й картини, творити музику, будувати міжзор'яні лайнери, споруджувати Храми...» [7, с. 3]. Цим світлим почуттям насичена вся книжка, кожен її рядок.

Уява П. Розвозчика малює ряд оригінальних образів. Серед них снігова кульбабка, Великодне сонечко-писанка, небесний принц, амазонка літа, таємничі персонафіковані явища Рип-Рип і Шу-гай, смородинка-дочечка Чорне Вушко, Мавповечір, Віковічний сторож лісу та ін. Малюнки допомагають дітям цих героїв краще уявити. Н. Мочалова пише: «Поет-художник тонко відчуває світ, добре розуміється в барвах природи, чудово передає всі переходи, поєднуючи силу звуків і багатство кольорів [7, с. 24].

У вірші «Прамелодія» автор нагадує про звук дзиччання працюючих бджіл як про прадавню мелодію, близьку й зрозумілу українцям. Ця комаха є символом працюючості й краси природи: «Поспішають ніжні панни / у палаці білопінні. / Лине музика бджолина / по вишневих країнах. / Прамелодія забута / ожива медовозвуко / і сонливу тишу будить, / як бабусенька онуку [7, с. 4]. Тут поет влучно вжив кілька тропів. Бджіл він назвав «ніжними паннами», а квіти – це «палаці білопінні» (епітети), а головне, що «лине музика бджолина / по вишневих країнах» (епітети). Він власну назву країни вжив у множині, підкресливши цим типовість українського пейзажу з бджілками, працюючими над вишнями в цвіту. Так, сталий архетипний вислів «вишневий садок» переріс у самотні, але дуже рідні нам «вишневі України». Неологізмом автора є епітет «ожива медовозвуко». Зрозумілим для сприйняття юного читача є порівняння «сонливу тишу будить, / як бабусенька онуку» [7, с. 4].

Про бджілок поет згадує також у творі «Пісні України». Взимку дерева мріють «нести у світ свою зелену пісню», а навесні «пісня ніжно-біла чекатиме своїх маестро-бджілок» [7, с. 77]. Отже, зелені шати і білі пелюстки цвітіння дерев автор порівнює з піснями України. А ще згадав про «небес блакитні луки». Це дуже рідні нам символи, які будять теплі почуття, виховують любов до рідної землі, до всього живого.

Природа одухотворена, жива. Тому автор активно послуговується персонафікацією. Наприклад, у вірші «На переправі»: «У човні відпливає Літо. / До Росі підійшов близько-близько – / З «Олександрії» плечистий дубисько. / Пригладив хвацько вуса козацькі, / руку приклав до чола, / чи далеко матуся його відпливла?.. [7, с. 39]. Для мешканців Білої Церкви образ парку «Олександрія» з могутніми дубами на берегах «шовкових вод» Росі перегукується з образом Батьківщини, яку оберігають захисники-козаки.

До дуба як образу-символу могутності роду автор звертається у верлібрі «Листочок». Тут переважають тужливі осінні мотиви, але дуб несхитно стоїть, у нього шукає захисту листочок-правнук: «Мерзлякуватий листочок / скоцюрбився / від студеного вітру / і, / вхопившись / за / шкарубку / руку / прадіда-дуба, / німечим, / шарудявим / голосом / став нарікати / на осінь» [7, с. 46]. Ця поезія частково перегукується мотивами з верлібром Д. Чередниченка «Листок тополі». У Д. Чередниченка листок тополі порівнюється із зеленим дзеркалом, у яке «небо задивляється» «на свою висоту». «Художники-хмари / Його розмалюють смутком, / Холодом і тривоогою. / А вітер-дитина / Усе зітре, / І знову веселе небо / Задивляється в листок тополі / На свою висоту» [10, с. 211]. В обох верлібрах наявні образи листочків і вітрів. Листочок тополі ще зелений і може віддзеркалювати небесну височину.

Листочок дуба нарікає на холод «німечим шарудявим голосом», бо дуже мерзне пізньої осінньої пори, шукає захисту. Образи вітру різняться силою (студений осінній вітер у вірші П. Розвозчика і пустотливий літній вітер-дитина у творі Д. Чередниченка). Обидва автори знайшли самотні художні родзинки для змалювання подібних образів.

У творі «Віковічний сторож лісу» П. Розвозчик описує «поверхи» старого дуба, який стоїть «статечно і гордо»: «На підмурку коріння / стоїть / його перший / несхитний поверх, – / товстостінний, / широкий, / у кілька обхватів. / А другий – / ого-який поверх! / високий такий, / що торкається хмар. / Весною і влітку / тут зелень тужава...» [7, с. 58]. Сучасній дитині зрозуміле порівняння ярусів дерев з поверхами висотного будинку.

Персонафіковані образи нагадують героїв казок і дум, як-от у верлібрі «Кобзар»: «Дощ осінній закутався у свиту / та й мандрує по світу / сліпим кобзарем. / Взяв собі Вітра за поводиря [...]. / Дерева гілками / старцеві очі / від сліз витирають / і вказують / поводиреві, / як простувати / на Січ небесну...» [7, с. 44]. Генетична пам'ять читача підказує паралелі в житті українця й прихильної до нього природи, представлені стихіями дощу, вітру, царства дерев. Лексеми «свита», «сліпий кобзар», «поводир», «Січ» переносять у сиву козацьку давнину, допомагають дитині зростати носієм українського менталітету, відчувати архетипні образи на рівні вібрацій. Така поезія виховує патріота й естета водночас.

Отже, автор майстерно користується такими художніми засобами: короткими риторичними реченнями (питальними й окличними), порівняннями, епітетами, персонафікацією, метафорою, що увиразнюють картини природи і стан ліричного героя. М. Моклиця зауважила, що «простота верлібру оманлива. Насправді поетові легше писати класичні вірші, хоча вони потребують інколи значних зусиль» [5, с. 107]. Верлібри П. Розвозчика засвідчують поетичну зрілість майстра і самотність.

Світ природи й дитинства гармонійно сплелися в доробку митця. Твори для дітей спонукають не бути байдужими до екології України, любити все живе навколо, дбати про рослини і тварин. Цей світ природи населяють і фантастичні персонажі, які будять уяву юного читача. У верлібрі «Чорне вушко» автор оригінально зобразив рослину, відому дитині з ранніх років: «Кущик малий, / мов цуценятко, / до матері лащитья, а вона – / галуззям похитує: / – Дай-но сховаю тебе / од вітриська злого, / смородинко Чорне Вушко!..» [7, с. 41]. Відсутність рим компенсується зверненням автора до образу рослини, близької уяві дитини, а також вживанням пестливої лексики, вибором форми твору у вигляді діалогу мами й дитини. Верлібр важче запам'ятати через брак рим, але цілком можливо зрозуміти сенс сказаного у наведеній вище формі навіть малому читачеві. Материнську любов смородинки поет протиставляє «вітриську злому» і викликає симпатію читача, котрий мимоволі зіставляє поведінку мами-смородинки і власної неньки. Отже, дитячого досвіду вистачить для осягнення мотиву материнської любові до дитини у зазначеному верлібрі. А оригінальне ім'я Чорне Вушко спонукає читача бути спостережливим, уважним до зовнішнього вигляду чорної смородини, персоналізує природу. Наближає до світу дитини й несподіване порівняння кущика смородини з цуценятком.

П. Розвозчик надихає юного читача: «Кожна людина – талановита! Варто тільки напружити свій інтелект і

фантазію, силу волі. цілеспрямованість... А найголовніше – бути одержимим любов'ю, творити світ краси і добра! [7, с. 3]. Тема спадкоємності поколінь актуальна для П. Розвозчика. Митець не втрачає зв'язки з національними цінностями народу, з витокami його мистецтва, моралі, гуманістичних звичаїв.

Висновки. Отже, П. Розвозчик демонструє гарне вміння творити і силабо-тонічну поезію, і верлібри. У досить складній формі верлібру він зумів доступно передати малому читачеві непроминальні моральні цінності. Ця мета досягнута автором за допомогою ланцюжків насичених персоніфікацій, поєднання архетипних і оригінальних авторських образів, котрі будять у дитячій свідомості генетичну пам'ять праукраїнця, уяву, створюють особливий етноколотит. Генетична пам'ять допомагає маленькій людині з невеликим життєвим досвідом осягнути сказане поетом. Дитина вчиться відрізняти добро від зла, цінувати живі традиції народу, його історію, культуру. Тексти поезій П. Розвозчика разом з малюнками доньки Івонни складають гармонійну цілісність, оскільки ілюстрації увиразнюють і орнаментують виражене словом, сприяють особливій багатоплощинній рецепції лірики. У подальших студіях актуальним може стати дослідження специфіки акровіршів останньої збірки П. Розвозчика «Божий дарунок».

Література

1. Білоус П. В. Вступ до літературознавства : навч. посібник / П.В. Білоус. – К. : ВЦ «Академія», 2011. – 336 с.
2. Дідківський В. З любов'ю до людини // Розвозчик П. Земля Світовода: поезії. / П.І. Розвозчик. – Біла Церква : Буква, 2004. – С. 3-4.
3. Літературна муза Петра Розвозчика : бібліографічний покажчик / авт.-уклад. Т.Г. Біла. – Біла Церква : Білоцерківська міська ЦБС, 2007. – 26 с.
4. Літературознавчий словник-довідник / за ред. Р.Т. Гром'яка, Ю.І. Коваліва, В.І. Теремка – К. : ВЦ «Академія», 1997. – 752 с.
5. Моклиця М. Основи літературознавства : посібник для студентів / М. Моклиця. – Тернопіль : Підручники і посібники, 2002. – 192 с.
6. Мочалова Н.С. Образотворча функція кольорів у поезії Петра Розвозчика / Н.С. Мочалова. – Біла Церква: Білоцерківська міська ЦБС, 2005. – 26 с.
7. Розвозчик П. Ластівчине зілля: збірка поезій / П. Розвозчик. – Біла Церква : Видавець Пшонківський О.В., 2007. – 80 с.
8. Токмань Г.Л. Методика навчання української літератури в середній школі: підручник / Г.Л. Токмань. – К.: ВЦ «Академія», 2012. – 312 с.
9. Токмань Г.Л. Формування активного читача української художньої книги як завдання вчителя-філолога / Г.Л. Токмань // Література. Діти. Час. Вісник Центру дослідження літератури для дітей та юнацтва. Вип. 4. – Рівне : Дятлик М., 2013. – С. 262–270.
10. Чередниченко Д.С. Листок тополі / Дивосвіт «Веселки»: антологія літератури для дітей та юнацтва : В 3 т. // упор. та бібліогр. довідки Чайковського Б.Й. та ін. – К.: Веселка, 2005. – Т. 3. : Укр. література. – С. 211.
11. Чередниченко Д.С. Поет і педагог // Розвозчик П. Коні волі : поезії / П. Розвозчик. – К. : Спілка письменників України, 1996. – С. 3–4.
12. Чуковский К. И. От двух до пяти. / К.И. Чуковский. – М.: «Эй-Ди-Лтд», 1994. – 463 с.

Петро Розвозчик

ПОЕЗІЇ

В статтю входить про специфіку створення верлібру в збірці поезій Петра Розвозчика для дітей «Ластівчине зілля», про ролі ілюстрацій Івонни Розвозчик до віршів свого батька. Верлібри аналізуються з урахуванням дитячої рецепції віршів.

Ключові слова: поезія для дітей, верлібр, духовні цінності, образ, мотив, метафора, ілюстрація, читач.

In article it is about specifics of creation of a free verse in the collection of poetry of Pyotr Rozvozchik for children "Potion of swallow", about a role of illustrations of Ivanna Rozvozchik to verses of the father. Free verses are analyzed taking into account children's reception of verses.

Keywords: poetry for children, free verse, cultural values, image, motive, metaphor, an illustration, reader.